

(nad knihou korespondence Josefa Škvoreckého a Lubomíra Dorůžky)

Občas Ježíšek, v daném případě v podobě mé starší dcery, hezky překvapí. V balíčku, u něhož bylo jasné, že obsahuje knihu, jsem objevil knihu korespondence dvou přátel a souputníků, panů **Josefa Škvoreckého** a **Lubomíra Dorůžky**. Je z let 1950 až 1960 a editor jí dal název ***Psaní, jazz a bláto v pásech***.

Oba pánové se narodili v roce 1924 a krom jiného měli dvě společné lásky: jazz a americkou literaturu. Dílo Josefa Škvoreckého, kterého pokládám za jednoho z největších českých spisovatelů, není jistě třeba podrobně představovat. Lubomír Dorůžka, mimo jiné, stál u zrodu časopisu Melodie a byl všude tam, kde se v jazzové hudbě něco dělo. Korespondence slavných vždy pomůže pochopit jejich povahu, motivy jejich počínání a v neposlední řadě slouží k dotvoření dojmu o díle těchto lidí. Oba pánové se potkali někdy počátkem roku 1947. Josef Škvorecký začal v Praze studovat nejprve medicínu, ale poté přešel na Filozofickou fakultu, kde již Dorůžka studoval hudební vědu. Období do února 1948 nazývá Škvorecký ve svých dopisech Nylonovým věkem. Mladší generaci na vysvětlenou uvádím, že jedním z největších slágrů dovezených americkou armádou v květnu 1945 byly nylonové punčochy, které sloužily k seznámení s českými dívkami, Škvoreckým nazývanými "luketkami", z anglického "look at her".

Poté, co zmizelo protektorátní zatemnění a rozzářila se světla promenád (stejný název nese i píseň Petra Kareše a Karla Kozla), zněly naplno jazzové tóny. Páskové a "luketky" se scházeli na různých místech, zejména v kavárně Lloyd Na Příkopě (dnes Broadway), kde hrál Karel Vlach, nebo poslouchali kapelu Jan Hammera, geniálního vibrafonisty. Jenže přišel únor 1948 a po něm vzniká povídka Josefa Škvoreckého Divák v únorové noci, publikovaná o mnoho let později v exilu. V knize Konec nylonového věku líčí Škvorecký poslední dny mládeže, někdy nazývané "zlatá", na jednom z posledních jejích pražských plesů. Učitel Martin Bartoš, se "západáckou" přezdívkou (tehdy se ještě nepoužívalo "in" slovo nick) Monty, má pár dní po plese jít učit kamsi do pohraničí, neboť neměl štěstí ani protekci jako jiní jeho kamarádi.

Podobný osud stihl i Josefa Škvoreckého. Nastoupil nejprve jako učitel na základní školu do Broumova a poté učil v Polici nad Metují a v Hořicích. První dopis Lubomíru Dorůžkovi je právě z onoho učitelského místa. Oba pánové se v dopisech zajímavě oslovují. Škvorecký má přezdívku Errol podle slavného amerického herce Errola Flynna a Dorůžka je oslovován jako P.L., neboť v křestním listu má psáno Přemysl, Lubomír a Matěj. Škvoreckého prvním čtenářem i kritikem byl právě Lubomír Dorůžka. Tehdy krom povídek vznikal i Škvoreckého první román

Zbabělci. Vždy si uvědomuji, že oběma pánům bylo v době, kdy psali a překládali zralá literární díla, teprve 25 (!) let. Josef Škvorecký navštívil i svůj románový "Kostelec", tedy Náchod. Z jeho dopisů vane smutek nad tím, že je pryč doba válečného jazzového orchestru Slávy Zachovala a koncertů v kavárně Port Artur. Hrdinové z pozdější Prima sezóny už v Náchodě nebyli.

Lubomír Dorůžka se v té době oženil a v roce 1949 se mu narodil syn Petr, dnešní známý hudební publicista. Druhou etapu tvoří dopisy Josefa Škvoreckého z dvouleté vojenské služby. Lubomír Dorůžka nastoupil na vojnu dříve, ale byla mnohem víc "fešácká", než služba u tankového pluku v Mladé, blízko Milovic, která postihla Škvoreckého. Dopisy Lubomíra Dorůžky z té doby se nezachovaly. Mladá byla sice jen 30 km od vysněné Prahy se zbytky jazzu, ale to bylo tak všechno. Pod neustálou hrozbou prodloužení vojny na tři roky se vojáci prakticky z kasáren nedostali. Kdo by čekal veselé příběhy z Tankového praporu, napsaného Škvoreckým po návratu z vojny, bude zklamán. Jediným únikem byla vojenská kulturní tvořivost. Škvorecký byl jedním z protagonistů souboru Sokolovo, soutěžícího na armádních kulturních soutěžích. Z té doby je i epizoda s notovými pulty, použitá v jedné povídce, když tyto pulty, na nichž ležely takové perly jako skladby Květnové tanky či Pozdrav Stalinovi, byly osvíceným důstojníkem shledány příliš jazzovými. Příznak tříleté vojny byl zažehnán a třetí etapu knihy tvoří dopisy z let 1954 až 1960. Velmi zajímavý je Dorůžkou sestavený kádrový posudek na přítele, který mu mimo jiné umožnil nastoupit jako redaktor do Státního nakladatelství krásné literatury a umění (SNKLU), kterému občas Škvorecký říká "Krasavci". V té době již oba pracují společně. Společně překládají z americké literatury - Fitzgeralda, Hemingwaye, Faulknera či Henryho Jamese. Stěžejním bodem jejich spolupráce byl pořad s názvem Opravdu blues z roku 1955, který byl první jazzovou revue od února 1948. V pořadu účinkovali i manželé Wardovi z USA, kteří požádali v ČSR o politický azyl. Bohužel malé honoráře způsobily, že oba emigranti ČSR záhy opustili a vrátili se domů. V roce 1958 se snažil Dorůžka vydat s Janem Rychlíkem, Janem F. Fischerem a Jaromírem Hořcem sborník Jazz 58. V této publikaci byla i Škvoreckého povídka Slovo nevezmu zpět, později s názvem Eine kleine Jazzmuzik. Bohužel, publikace nebyla povolena. Je třeba si uvědomit, že Škvoreckému do té doby nevyšlo jediného jeho dílo, když nebyl povolen ani Konec nylonového věku. Bomba ale vybuchla právě v roce 1958, kdy koncem listopadu vyšel jeho snad neznámější román Zbabělci. S jedinou výjimkou kladné kritiky Jiřího Lederera ve Večerní Praze, byl román kritikou i oficiálními místy sepsut a ztrhán. Dopisů z té doby není mnoho, protože oba pánové pracovali v podstatě stále společně. Konec padesátých let nebyl pro Škvoreckého nijak veselý. V té době se jeho ženou stala zpěvačka a tanečnice Zdena Salivarová, ale byl bez místa, bez příjmů a navíc onemocněl těžkou žloutenkou. V nemocnici se blíže zabývá detektivní literaturou, která se později intenzivně projevila i v jeho další tvorbě.

Doba šedesátých let, pro oba přátele o mnoho šťastnější, byť trvající jen osm let, bude předmětem dalšího dílu korespondence, který má podle editorů vyjít v roce 2009.

Psaní, jazz a bláto v pásech

Napsal uživatel Tomáš Pohl
Úterý, 15 Leden 2008 04:00

Kniha rozhodně stojí za přečtení. Je svědectvím o mizerné době, ale i o zrodu velikého celoživotního přátelství dvou velkých lidí.

(Psaní, jazz a bláto v pásech. Dopisy Josefa Škvoreckého a Lubomíra Dorůžky z doby kultů (1950 - 1960). Vydalo nakladatelství Literární akademie v roce 2007, počet stran 312, cena neudána)